

GROUND ED THEORY-Εμπειρικά Θεμελιωμένη Θεωρία

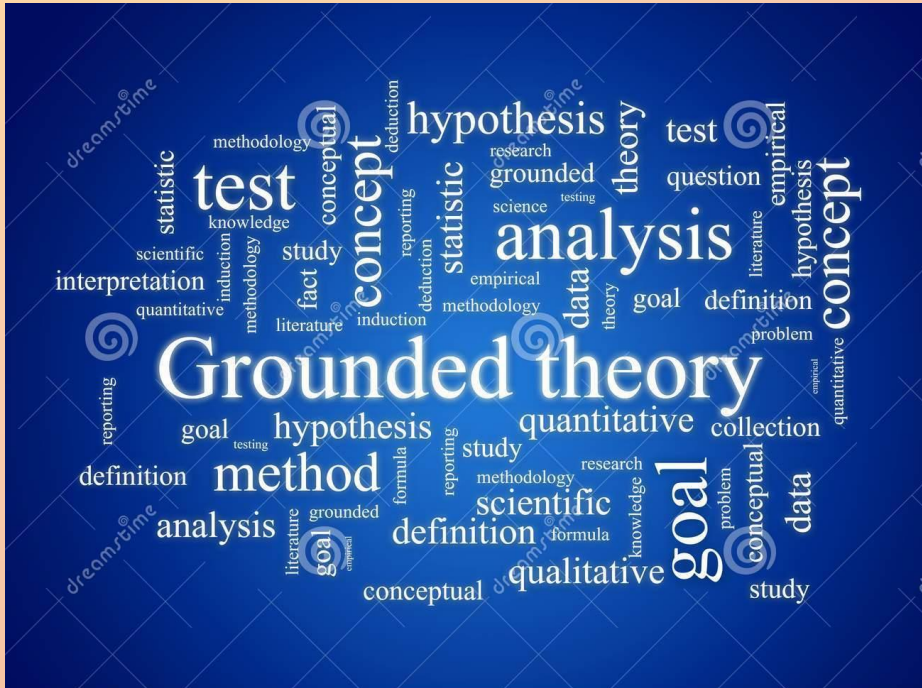
Βασιλική Πλιόγκου
Επίκουρη Καθηγήτρια
ΠΤΝ-ΠΔΜ
vpliogou@uowm.gr

ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΩΣ GROUNDED THEORY

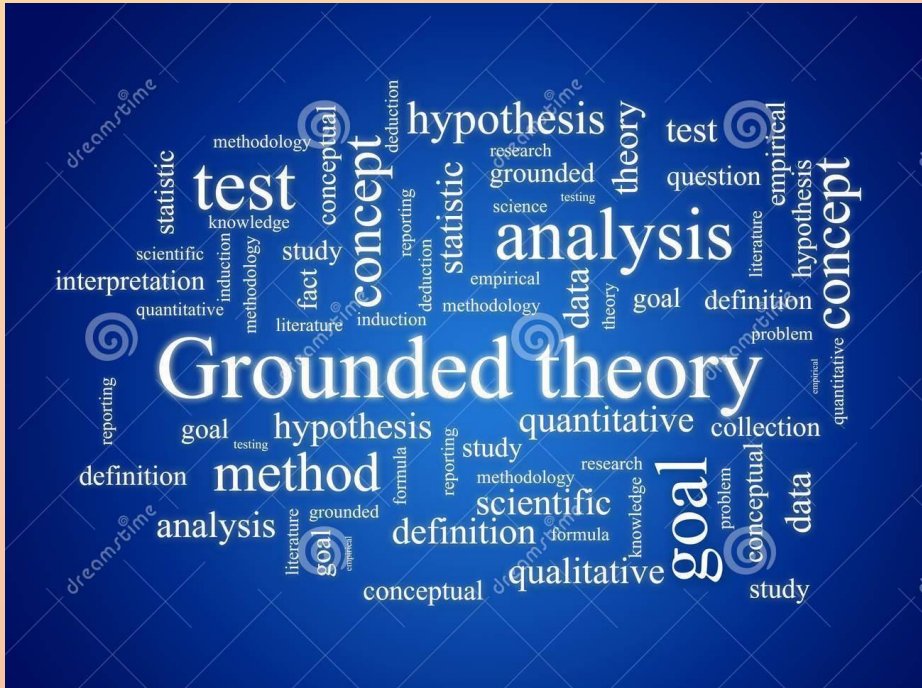
Κωδικοποίηση

Η ανάλυση των δεδομένων μέσω της διαδικασίας της κωδικοποίησης πραγματοποιείται σε τρεις φάσεις. Στην ανοιχτή κωδικοποίηση (open coding), στην αξονική κωδικοποίηση (axial coding) και στην επιλεκτική (selective coding), οι οποίες όμως, αν και αναφέρονται ως ξεχωριστές, στην πραγματικότητα διαπλέκονται μεταξύ τους.

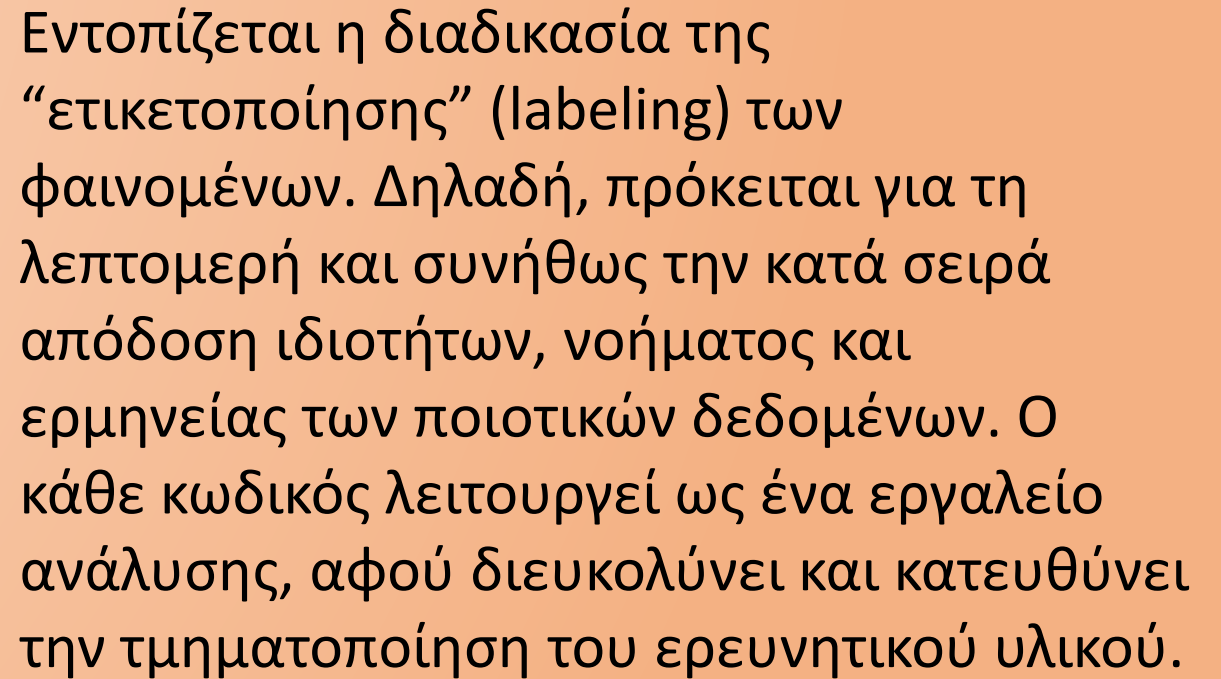

Κωδικοποίηση

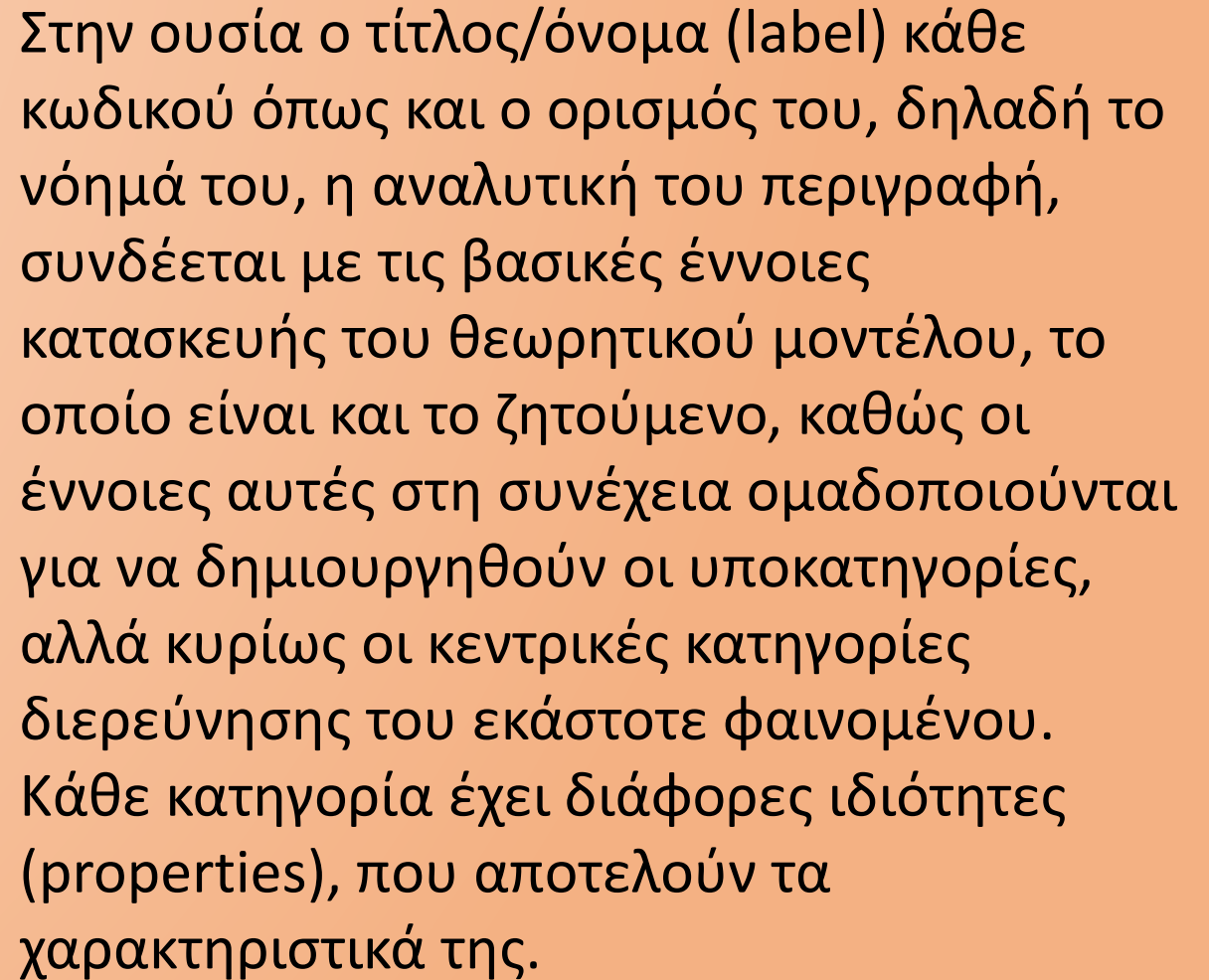

Σύμφωνα με τις αρχές της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας η διαδικασία της κωδικοποίησης (coding) αναφέρεται στην αναλυτική εργασία του/της ερευνητή/ριας με το ακατέργαστο υλικό των ερευνητικών δεδομένων, με στόχο την κατηγοριοποίησή του. Πρόκειται δηλαδή για τον εντοπισμό βασικών εννοιών, ομοιοτήτων, διαφορών, καθώς και συνδέσεων μεταξύ των εννοιών.

Ανοιχτή Κωδικοποίηση

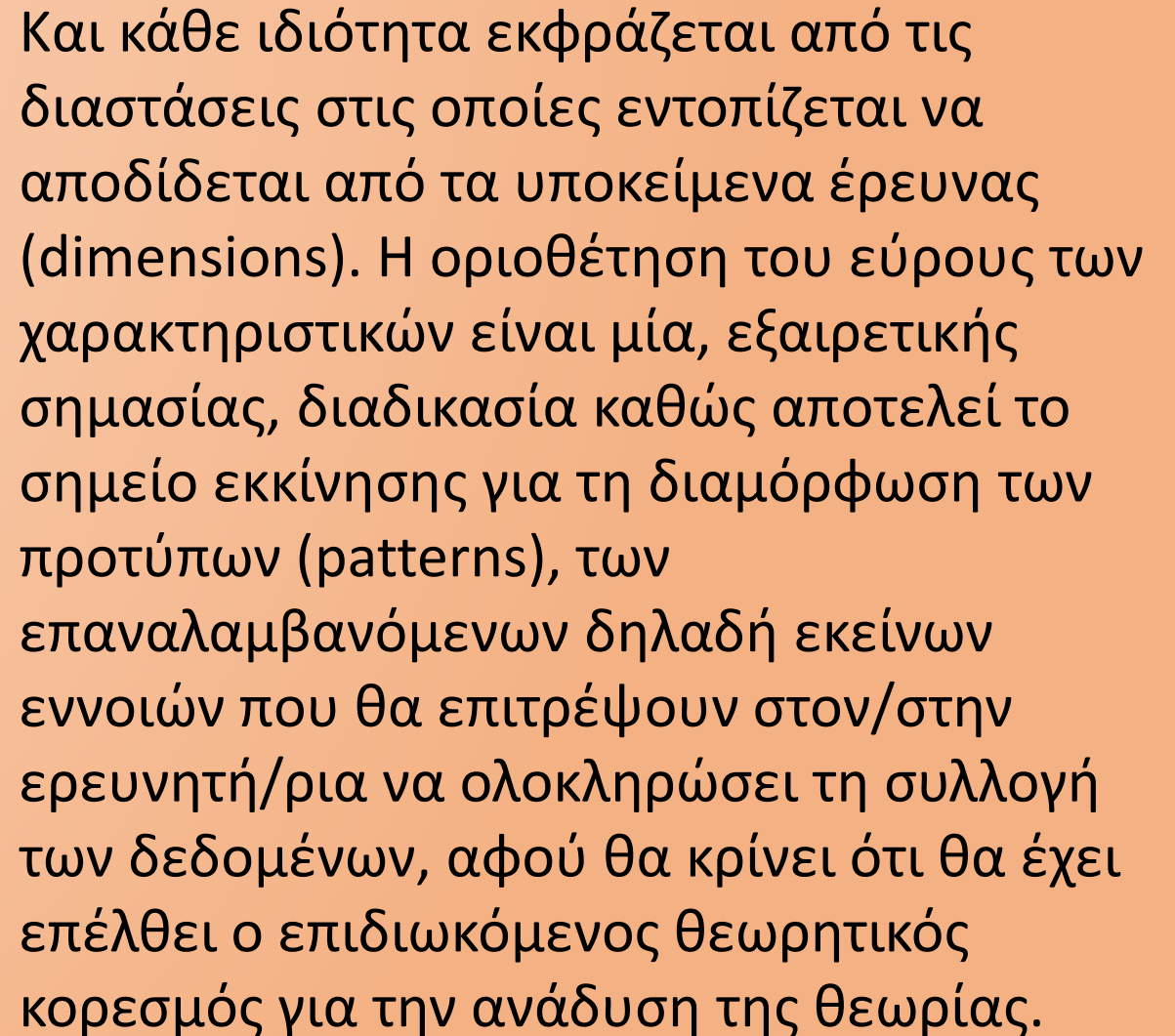

Ανοιχτή Κωδικοποίηση

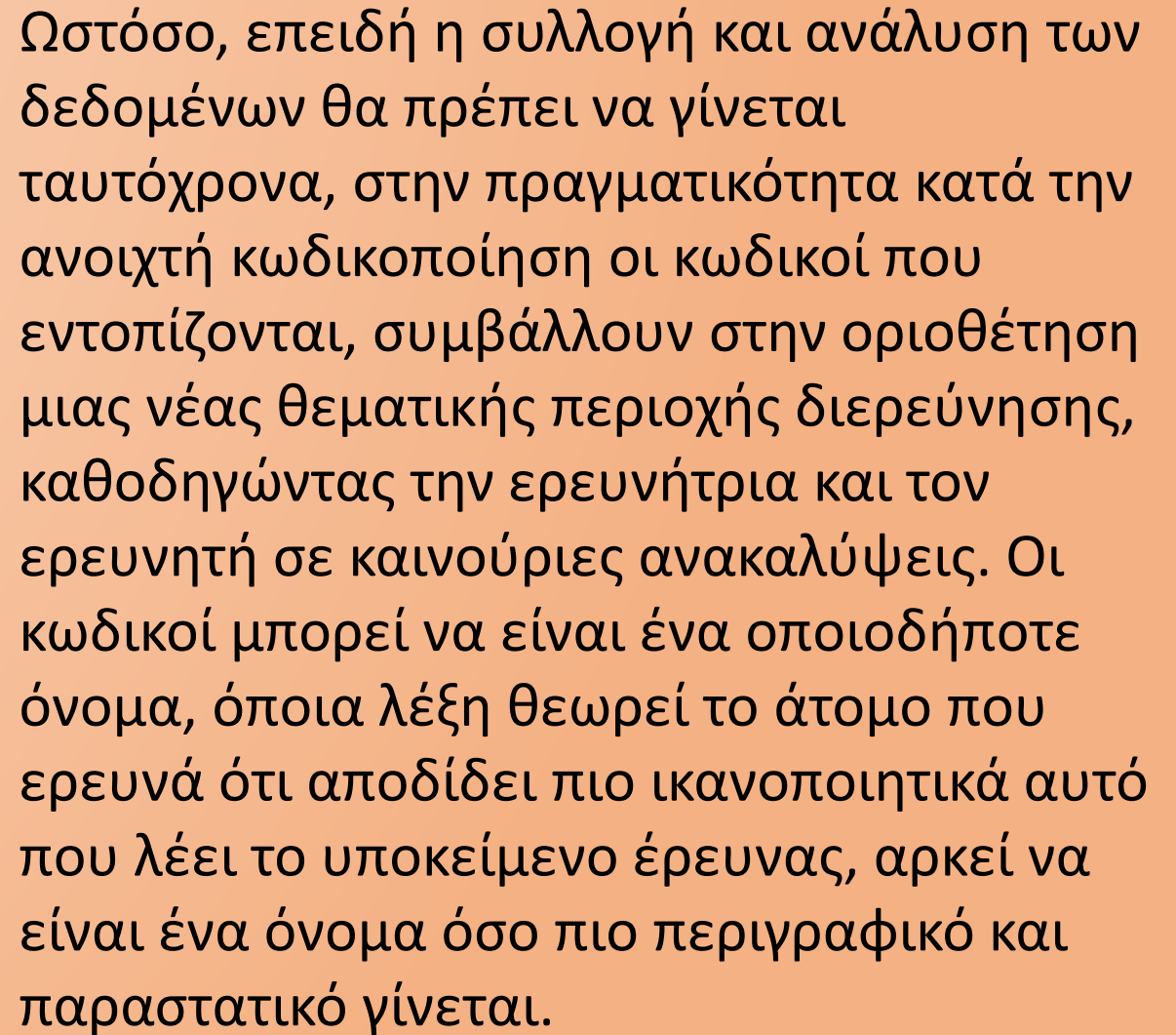

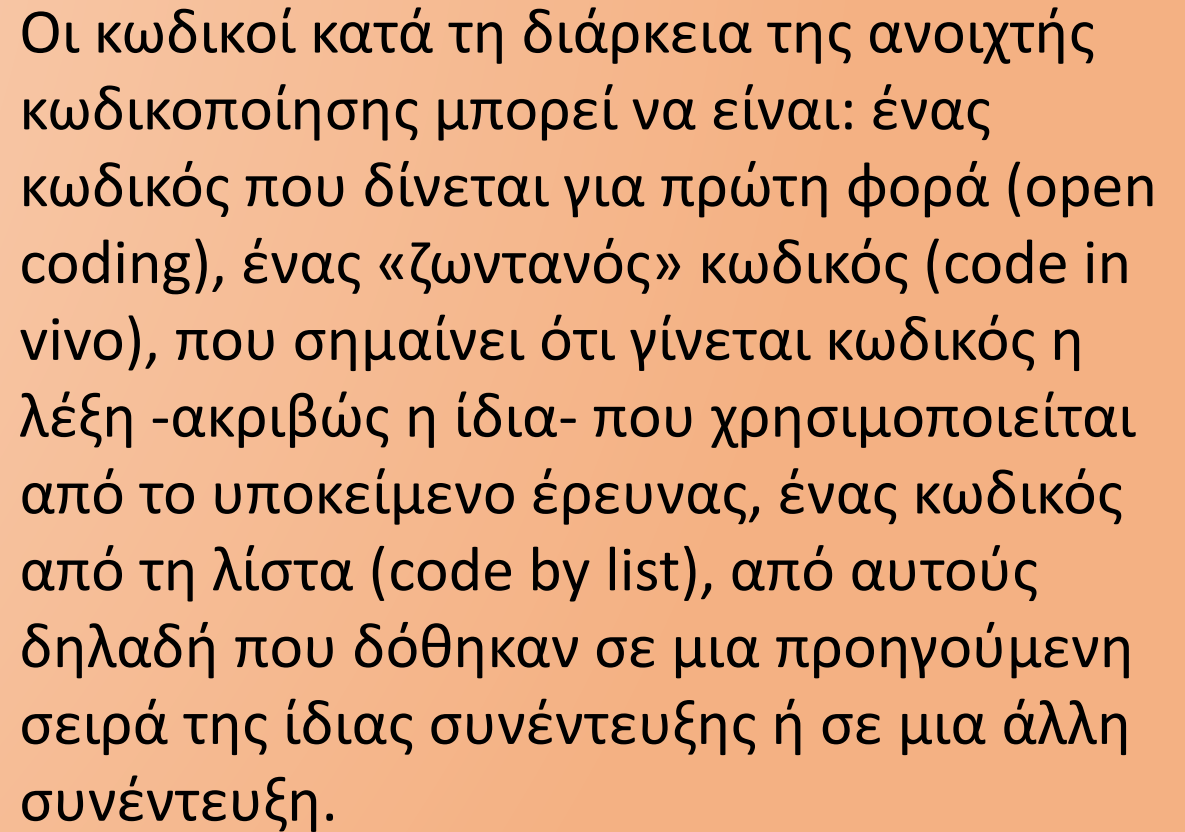
Ανοιχτή Κωδικοποίηση

Ανοιχτή Κωδικοποίηση

Ανοιχτή Κωδικοποίηση

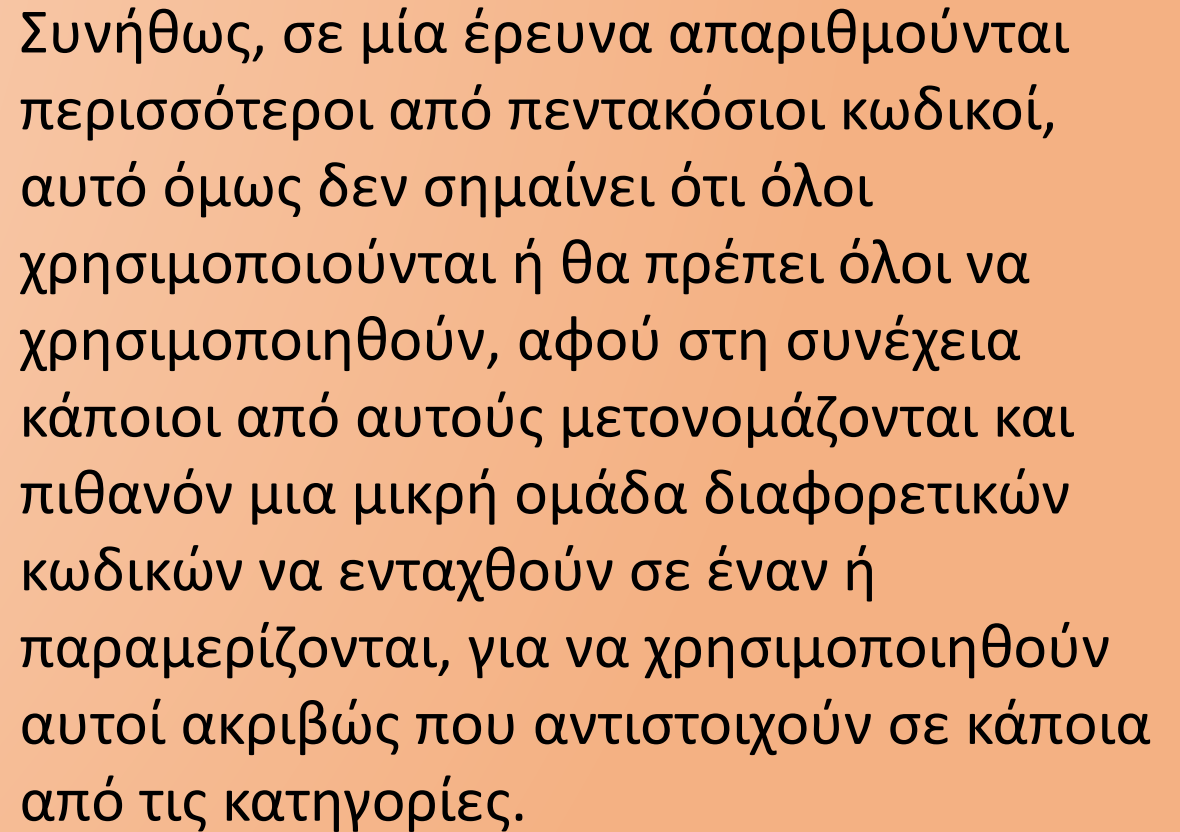

Ανοιχτή Κωδικοποίηση

[illegible]

Ανοιχτή Κωδικοποίηση

Κωδικοποίηση

Αξονική Κωδικοποίηση

Δίνονται δηλαδή απαντήσεις
σε ερωτήματα, όπως:

Τι; Σε τι ακριβώς αναφέρονται τα δεδομένα;

Ποιος/α ; Ποια είναι τα άτομα ή οι κοινωνικές ομάδες που διαδραματίζουν συγκεκριμένο ρόλο στο εκάστοτε κοινωνικό φαινόμενο και ποιος είναι αυτός;

Πώς προέκυψε το συγκεκριμένο φαινόμενο και ποιες είναι οι διαστάσεις του;

Πότε; Πού; Για πόσο χρονικό διάστημα;

Κωδικοποίηση

Αξονική Κωδικοποίηση

Δίνονται δηλαδή απαντήσεις
σε ερωτήματα, όπως:

Γιατί; Ποιες αιτίες του φαινομένου
αναδεικνύουν τα ποιοτικά δεδομένα ή
μπορούν να αναπαρασταθούν από αυτά;

Για ποιο λόγο; Ποιες είναι οι προθέσεις και οι
σκοποί;

Με ποια μέσα; Με ποιους τρόπους και σε τι
βαθμό εντοπίζονται οι στρατηγικές για την
επίτευξη των σκοπών;

Ποιες είναι οι συνέπειες και τα αποτελέσματα;

Κωδικοποίηση

Αξονική Κωδικοποίηση

Συνεπώς, η αξονική κωδικοποίηση έχει ως βασικό της σκοπό τη βελτίωση και κατηγοριοποίηση των κωδικών και των κατηγοριών που προέκυψαν κατά την ανοιχτή κωδικοποίηση, τη συσχέτιση των κατηγοριών με τις υποκατηγορίες τους, τις ειδικές δηλαδή διαστάσεις τους, ώστε να εντοπιστούν οι κατηγορίες εκείνες που θα πρέπει να διερευνηθούν περαιτέρω αφού κρίνονται σημαντικές για την εξέλιξη της αναλυτικής διαδικασίας, με απώτερο στόχο την σκιαγράφηση αλληλουχιών, αλληλοαποκλίσεων και αλληλοεπικαλύψεων, συσχετίσεων, αιτιατών σχέσεων και συνεπειών οι οποίες θα λειτουργήσουν ως κατευθυντήριοι άξονες για την ερμηνεία και θεωρητικοποίηση.

Κωδικοποίηση

Αξονική Κωδικοποίηση

Αναπαριστώντας γραφικά τα χαρακτηριστικά στοιχεία ενός υποδείγματος-σύμφωνα με τους Strauss & Corbin (1990)- αυτό έχει ως εξής:

**(Α) Αιτιατές συνθήκες → (Β) Φαινόμενο → (Γ)
Συγκείμενο / πλαίσιο →
(Δ) Παρεμβατικές συνθήκες / συνθήκες διαμεσολάβησης
(Ε) Στρατηγικές δράσης / διάδρασης → (ΣΤ) Συνέπειες**

(The Paradigm Model, Strauss & Corbin, 1990: 99)

Κωδικοποίηση

Αφού έχουν πραγματοποιηθεί τα παραπάνω βήματα, ο/η ερευνητής/ρια καλείται να αποφασίσει αν θα πρέπει να ολοκληρώσει στο σημείο αυτό τη συλλογή των δεδομένων. Είναι αυτός/ή που θα πρέπει να κρίνει εάν έχει επιτευχθεί ο στόχος του θεωρητικού κορεσμού, αν δηλαδή θεωρεί ότι κανένα νέο στοιχείο δεν αναδύεται πια από την ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων.

→	Ανάλυση Δεδομένων (4)		→	↓	
↑			Ανάπτυξη Θεωρίας (5)		
Σειρά Δεδομένων (3)			↓		
↑		Θεωρητικός Κορεσμός ;		→	Ναι
Συλλογή Δεδομένων (2)			↓		↓
↑			Όχι		Επίτευξη Στόχου- Κατασκευή Θεωρίας (6)
Θεωρητική Δειγματοληψία (1)		←	↓		

Κωδικοποίηση

Η έννοια του «θεωρητικού κορεσμού» εντοπίζεται αρχικά στους Glaser & Strauss (1967: 61-62), όμως έχει υιοθετηθεί και από νεότερους/ες ερευνητές/ριες που εφαρμόζουν τη μεθοδολογική στρατηγική της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας. Έτσι, σε μια πρόσφατη εφαρμογή (Pandit, 1996) επιχειρείται να αποδοθεί σχηματικά η σειρά των μεθοδολογικών βημάτων που πρέπει να γίνουν προτού ο/η ερευνητής/ρια αποφασίσει να βάλει τέλος στη διαδικασία της συλλογής των δεδομένων.

→	Ανάλυση Δεδομένων (4)		→	↓	
↑			Ανάπτυξη Θεωρίας (5)		
Σειρά Δεδομένων (3)			↓		
↑		Θεωρητικός Κορεσμός ;		→	Ναι
Συλλογή Δεδομένων (2)			↓		↓
↑			Όχι		Επίτευξη Στόχου- Κατασκευή Θεωρίας (6)
Θεωρητική Δειγματοληψία (1)		←	↓		

Κωδικοποίηση

Επιλεκτική Κωδικοποίηση

Κατά την επιλεκτική κωδικοποίηση, η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί και ως συνέχεια της αξονικής σε υψηλότερα όμως επίπεδα αφαίρεσης, καλούνται να προσδιοριστούν οι κεντρικές κατηγορίες. Οι κεντρικές κατηγορίες αποτελούν μια θεωρητική κατασκευή, οι οποίες συμβάλλουν στην ερμηνεία του νοητικού γρίφου της έρευνας δίνοντας απαντήσεις σε ικανοποιητικό βαθμό στα ερευνητικά ερωτήματα.

Κωδικοποίηση

Επιλεκτική Κωδικοποίηση

Και ασφαλώς, για να μπορεί να χαρακτηριστεί μία κατηγορία ως κεντρική, θα πρέπει όλες οι άλλες υποκατηγορίες να σχετίζονται με αυτή είτε με άμεσο είτε με έμμεσο τρόπο. Θα πρέπει να εμφανίζεται συχνά στα δεδομένα και σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις, ενώ ο τρόπος συσχέτισης των κατηγοριών μεταξύ τους, βάσει του οποίου κατευθύνεται η διατύπωση της κεντρικής κατηγορίας θα πρέπει να διακατέχεται από λογική και συστηματικότητα.

Κωδικοποίηση

Επιλεκτική Κωδικοποίηση

Ακόμη, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίνεται στην επιλογή του τίτλου ή του ονόματος της κεντρικής κατηγορίας, που δεν θα είναι παρά ένα όνομα ευκρινώς αφηρημένο ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία της θεωρίας. Κι επιπλέον, η κεντρική κατηγορία θα πρέπει να προκύπτει αβίαστα από τα δεδομένα και να κρίνεται ικανή στο να ερμηνεύει και παραλλαγές του υπό έρευνα φαινομένου, αφού πολλές φορές η «αρνητική περίπτωση» (negative case analysis) είναι εκείνη η μεμονωμένη ιστορία που αποτελεί εξαίρεση και η οποία – πολλές φορές- επιβεβαιώνει τον κανόνα.

Κωδικοποίηση

Επιλεκτική Κωδικοποίηση

Κατά συνέπεια, κατά τους Strauss & Corbing (1990) για να επιτευχθεί η διαδικασία της επιλεκτικής κωδικοποίησης θα πρέπει να επιτελεστούν τα εξής μεθοδολογικά βήματα.

Το πρώτο βήμα συνεπάγεται την ανάπτυξη και επεξήγηση της γραμμής της ιστορίας (story line).

Το δεύτερο βήμα συνίσταται στον εντοπισμό των σχετικών επικουρικών κατηγοριών ή υποκατηγοριών, οι οποίες βρίσκονται γύρω από την κεντρική κατηγορία.

Το τρίτο αφορά στο συσχετισμό των κατηγοριών σε όλο το εύρος των χαρακτηριστικών τους.

Κωδικοποίηση

Επιλεκτική Κωδικοποίηση

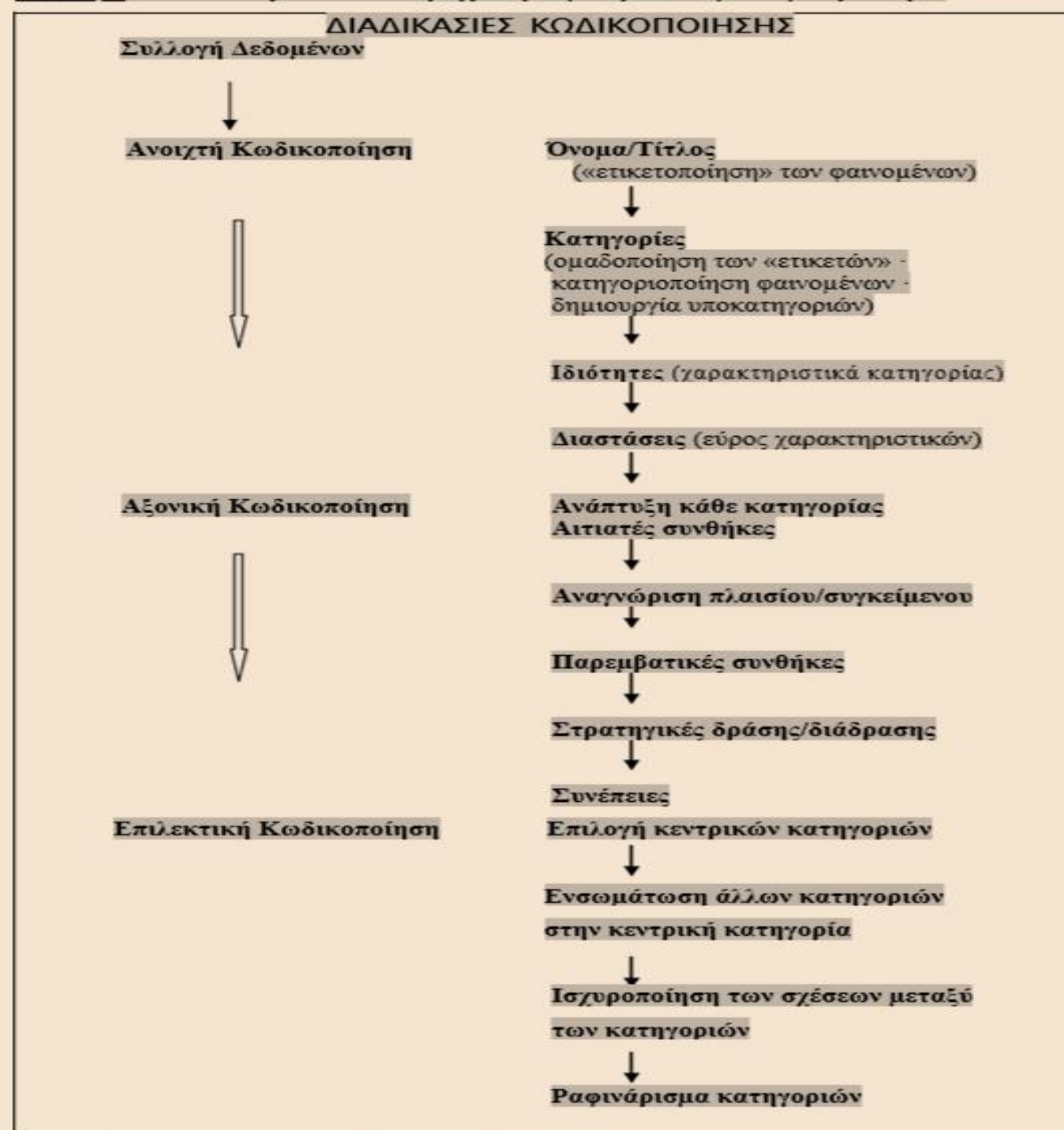
Κατά συνέπεια, κατά τους Strauss & Corbing (1990) για να επιτευχθεί η διαδικασία της επιλεκτικής κωδικοποίησης θα πρέπει να επιτελεστούν τα εξής μεθοδολογικά βήματα.

Το τέταρτο συνεπάγεται την ισχυροποίηση των σχέσεων, οι οποίες ευκρινώς βασίζονται στα ερευνητικά δεδομένα.

Και τέλος, το πέμπτο μεθοδολογικό βήμα και τελευταίο, αποτελείται από τον εμπλουτισμό των κατηγοριών, οι οποίες ενδεχομένως και να χρειάζονται επιπλέον ραφινάρισμα ή και ανάπτυξη.

Κωδικοποίηση

Σχηματικά, αναπαρίσταται η διαδικασία κωδικοποίησης:

(Πηγή: Προσαρμοσμένο από: Zafeiriou, 2000: 116)

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Συνεπώς, μέσα από τη διερεύνηση της θεματικής: «Εκπαίδευση και Μονογονεϊκότητα» αναδύονται οι παράγοντες που συμβάλλουν στην εκπαιδευτική επιτυχία των παιδιών ενώ ζουν σε μονογονεϊκές οικογένειες, από την οπτική των μόνων γονέων ως κύριων υπεύθυνων για τη φροντίδα των οικογενειών τους. Έτσι, μέσα από τη συστηματική μελέτη του ακατέργαστου ερευνητικού υλικού εντοπίζονται τα θέματα, τα οποία θίγουν τα υποκείμενα έρευνας (συμμετέχοντες/ουσες) κατά τη φάση της συλλογής ερευνητικών δεδομένων μέσω των συνεντεύξεων.

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Συγκεκριμένα, από μία σειρά κωδικών, οι οποίοι κατά τη φάση της ανοιχτής κωδικοποίησης ξεπερνούσαν τους πεντακόσιους, προκύπτουν οι εξής **τρεις κεντρικές κατηγορίες**:

Ανιχνεύοντας την είσοδο στη μονογονεϊκότητα.

Πρόκειται για την παρουσίαση των αιτιών της εισόδου στη μονογονεϊκότητα, ύστερα από τη γέννηση ενός εκτός γάμου παιδιού, τη διάσταση, το διαζύγιο και το θάνατο του/της συζύγου. Σκιαγραφούνται οι επιλογές των συμμετεχόντων ως προς τις σπουδές, το επάγγελμα, το γάμο και η σύνδεσή τους με την εμπειρία της μονογονεϊκότητας.

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Συγκεκριμένα, από μία σειρά κωδικών, οι οποίοι κατά τη φάση της ανοιχτής κωδικοποίησης ξεπερνούσαν τους πεντακόσιους, προκύπτουν οι εξής **τρεις κεντρικές κατηγορίες**:

Ανιχνεύοντας την είσοδο στη μονογονεϊκότητα.

Ακόμη, παρουσιάζεται ο αριθμός, το φύλο και η ηλικία των παιδιών, ο τρόπος με τον οποίο πληροφορούνται ότι αποτελούν μέλη μιας μονογονεϊκής οικογένειας, καθώς και οι αρχικές αντιδράσεις του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος στο μόνο-γονέα και το/τα παιδί/ά του.

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Συγκεκριμένα, από μία σειρά κωδικών, οι οποίοι κατά τη φάση της ανοιχτής κωδικοποίησης ξεπερνούσαν τους πεντακόσιους, προκύπτουν οι εξής **τρεις κεντρικές κατηγορίες**:

Μεγαλώνοντας το παιδί σε μονογονεϊκή οικογένεια – Ανάπτυξη σε μορφωσιογόνο περιβάλλον.

Περιγράφεται από τους ίδιους τους γονείς το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον του/των παιδιού/ών, θίγοντας θέματα, όπως: επικοινωνίας, συνεργασίας μεταξύ οικογένειας και σχολείου – συμπεριλαμβανομένου και του ρόλου του άλλου γονέα και της δικής του οικογένειας στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και στην εκπαιδευτική πορεία του/των παιδιού/ών του.

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Συγκεκριμένα, από μία σειρά κωδικών, οι οποίοι κατά τη φάση της ανοιχτής κωδικοποίησης ξεπερνούσαν τους πεντακόσιους, προκύπτουν οι εξής **τρεις κεντρικές κατηγορίες**:

Μεγαλώνοντας το παιδί σε μονογονεϊκή οικογένεια – Ανάπτυξη σε μορφωσιογόνο περιβάλλον.

Θίγεται, ακόμη, μια σειρά άλλων θεμάτων, όπως:

- ο χρόνος που διαθέτουν – ο μόνος γονέας ή/και οι δύο γονείς- για την εκπαιδευτική διαδικασία,
- η εκπαιδευτική φάση στην οποία βρίσκεται/ονται το/τα παιδί/ά κατά τη μετάβαση ζωής σε μονογονεϊκή οικογένεια,

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Συγκεκριμένα, από μία σειρά κωδικών, οι οποίοι κατά τη φάση της ανοιχτής κωδικοποίησης ξεπερνούσαν τους πεντακόσιους, προκύπτουν οι εξής **τρεις κεντρικές κατηγορίες**:

Μεγαλώνοντας το παιδί σε μονογονεϊκή οικογένεια – Ανάπτυξη σε μορφωσιογόνο περιβάλλον.

Θίγεται, ακόμη, μια σειρά άλλων θεμάτων, όπως:

- οι δυσκολίες κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, η ενημέρωση των εκπαιδευτικών για τη μονογονεϊκότητα και η διαχείρισή της,
- οι προσδοκίες για το εκπαιδευτικό/ επαγγελματικό και γενικότερα για το μέλλον του/των παιδιού/ών τους

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Συγκεκριμένα, από μία σειρά κωδικών, οι οποίοι κατά τη φάση της ανοιχτής κωδικοποίησης ξεπερνούσαν τους πεντακόσιους, προκύπτουν οι εξής **τρεις κεντρικές κατηγορίες**:

Επιδιώκοντας την ποιότητα στις διαπροσωπικές σχέσεις ως ασφαλιστική δικλείδα στον κίνδυνο για σχολική αποτυχία.

Εντοπίζεται

- η στάση του μόνου γονέα και του/των παιδιού/ών προς τη μονογονεϊκότητα,
- η αποδοχή και διαχείριση της μονογονεϊκότητας,

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Συγκεκριμένα, από μία σειρά κωδικών, οι οποίοι κατά τη φάση της ανοιχτής κωδικοποίησης ξεπερνούσαν τους πεντακόσιους, προκύπτουν οι εξής **τρεις κεντρικές κατηγορίες**:

Επιδιώκοντας την ποιότητα στις διαπροσωπικές σχέσεις ως ασφαλιστική δικλείδα στον κίνδυνο για σχολική αποτυχία.

Εντοπίζεται

- η αναγνώριση των στερεοτυπικών κοινωνικών αντιλήψεων για την «οικογένεια», τη «μονογονεϊκή οικογένεια», το «μόνο γονέα», «τα παιδιά των μονογονεϊκών οικογενειών»

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Συγκεκριμένα, από μία σειρά κωδικών, οι οποίοι κατά τη φάση της ανοιχτής κωδικοποίησης ξεπερνούσαν τους πεντακόσιους, προκύπτουν οι εξής **τρεις κεντρικές κατηγορίες**:

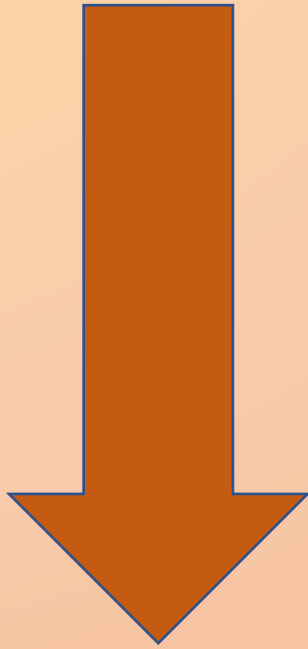
Επιδιώκοντας την ποιότητα στις διαπροσωπικές σχέσεις ως ασφαλιστική δικλείδα στον κίνδυνο για σχολική αποτυχία.

Εντοπίζεται

- η αποφυγή πρόσληψης και αναπαραγωγής τους για μια αξιοπρεπή διαβίωση · και με στόχο την εκπαιδευτική επιτυχία του/των παιδιού/ών τους.

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Έτσι, συνοψίζοντας τις βασικές έννοιες που προκύπτουν μέσα από τα βιώματα των υποκειμένων έρευνας, η εκπαιδευτική επιτυχία των παιδιών που ζουν μόνο με τη μητέρα ή μόνο με τον πατέρα τους, βιώνοντας τη μονογονεϊκότητα μέσα από την εμπειρία είτε του θανάτου του άλλου γονέα είτε μέσα από τη διάσταση, το διαζύγιο ή την εκτός γάμου μητρότητα, θα μπορούσε να επηρεαστεί από:

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Τη διαχείριση και αποδοχή του θανάτου, της διάστασης, του διαζυγίου και της εκτός γάμου μητρότητας.

Την εξασφάλιση ενός ήρεμου οικογενειακού περιβάλλοντος, απαλλαγμένου από συγκρούσεις, διενέξεις και -σε κάποιες περιπτώσεις- από συνθήκες ενδοοικογενειακής βίας.

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Την ύπαρξη ενός υποστηρικτικού δικτύου, συγγενικού, φιλικού, προερχόμενου από κάποιο φορέα, ικανού να συμβάλλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της καθημερινότητας, όπως: κατά την απουσία του μόνου γονέα στον εργασιακό του χώρο σχετικά με τη φροντίδα, τη φύλαξη του παιδιού, την προετοιμασία του για το σχολείο.

Τον αριθμό και την ηλικία των παιδιών σε συνδυασμό με τη σχολική τάξη που παρακολουθούν κατά τη μετάβασή τους σε μονογονεϊκή οικογένεια.

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Την ενίσχυση της θέλησης για συνέχιση της προσπάθειας, τα ενδιαφέροντα και τις φιλοδοξίες του ίδιου του παιδιού.

Την οικονομική κατάσταση του μόνου γονέα και τη διάθεσή του για επένδυση των χρημάτων του στην εκπαίδευση του παιδιού του.

Το κοινωνικομορφωτικό επίπεδο του μόνου γονέα, τις αντιλήψεις του για τον ρόλο του ως γονέα και την εκπαίδευση, καθώς και τις προσδοκίες του για το μορφωτικό επίπεδο του παιδιού του.

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Το κοινωνικομορφωτικό επίπεδο του άλλου γονέα, τον τρόπο που αντιλαμβάνεται το ρόλο του ως γονέα, τις προσδοκίες και την ενίσχυση του παιδιού - συμπεριλαμβανομένης και της οικονομικής- για το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό του μέλλον.

Τη σωματική και ψυχική υγεία του μόνου γονέα και του παιδιού.

Το χρόνο που διαθέτει ο μόνος γονέας και ο άλλος γονέας, για την προετοιμασία του παιδιού στο σχολείο και την ευρύτερη καλλιέργεια και μόρφωσή του.

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Την επιλογή του σχολείου και το ρόλο του/της εκπαιδευτικού στην υποστήριξη των μαθητών/ριών τους που διαβιώνουν σε μονογονεϊκό σχήμα ζωής.

Τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών για την εκπαιδευτική επιτυχία του μαθητικού πληθυσμού τους ανεξάρτητα από κοινωνικές διακρίσεις.

Τις κοινωνικές αντιλήψεις μόνων γονέων, παιδιών και εκπαιδευτικών για τις μορφές οικογενειακής οργάνωσης.

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Τη συνεργασία μεταξύ γονέων, παιδιών και εκπαιδευτικών.

Την ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ γονέα/ων (σε περίπτωση που είναι στη ζωή) και παιδιών, την υποστήριξη των επιλογών τους και την ικανοποίηση των συναισθηματικών αναγκών τους.

Τη στάση του μόνου γονέα και του παιδιού του στη μονογονεϊκότητα και γενικότερα στη ζωή (μιζέρια και κακομοιριά ή αξιοπρέπεια και αισιοδοξία για τη ζωή).

Κωδικοποίηση

Παράδειγμα

Τα μέτρα κοινωνικής πολιτικής, σε επίπεδο οικογενειακής και εκπαιδευτικής πολιτικής, τα οποία απευθύνονται γενικά στις μονογονεϊκές

οικογένειες · κι επιπλέον όταν αυτές απειλούνται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό.

Ενδεικτικές βιβλιογραφικές πηγές

- Charmaz, K. & Thornberg, R. (2021) The pursuit of quality in grounded theory, *Qualitative Research in Psychology*, 18:3, 305-327, DOI: 10.1080/14780887.2020.1780357
- Ίσαρη, Φ., Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας*. Αθήνα: Κάλλιπος. Διαθέσιμο στο: https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5826/4/15327_Isari-KOY.pdf
- Πλιόγκου, Β. (2008). *Η επίδραση της μονογονεϊκότητας στην εκπαιδευτική επιτυχία των παιδιών*. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη: ΠΤΔΕ-ΑΠΘ.